

Το να μιλάμε ενάντια στον Πόλεμο, σημαίνει να μιλάμε ενάντια στο Χρέος

Το να μιλάμε ενάντια στον Πόλεμο, σημαίνει να μιλάμε ενάντια στο Χρέος

Μία από τις μεγαλύτερες κατακτήσεις της αριστεράς τα προηγούμενα χρόνια και μέχρι το 2015, ήταν ότι είχε καταφέρει να βάλει στη δημόσια κουβέντα το ζήτημα του δημοσιονομικού χρέους. Από το κοινωνικό «Δεν χρωστάμε, δεν πληρώνουμε» μέχρι το προγραμματικό «Άρνηση και Διαγραφή του Χρέους» μεγάλο κομμάτι της κοινωνίας ανέπτυξε τη δράση του ενάντια στο χρέος. Λίγο, πολύ αυτή η λογική έχει χαθεί από το δημόσιο διάλογο στην χώρα.

Τόσο η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ όσο και η κυβέρνηση ΝΔ, ισχυρίζονται ότι πέτυχαν σημαντικές νίκες ενάντια στο τέρας του χρέους. Η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ θριαμβολογούσε ότι –μέσα στη συνθηκολόγηση της– μπήκαν κάποιες ρήτρες που η ίδια παρουσίασε ως επαναδιαπραγματεύση του χρέους. Η κυβέρνηση ΝΔ μας ενημερώνει τακτικά για τις πρόωρες αποπληρωμές χρέους αλλά και τη βελτίωση της οικονομίας μέσα από τον εξωτερικό δανεισμό και την πιστοληπτική αναβάθμιση της χώρας. Ωστόσο, τα νούμερα μαρτυρούν μια διαφορετική οικονομία πέρα από τα δέκα χρόνια επιτυχίες που παρουσιάζει κατά καιρούς το ελληνικό κράτος.

Την τελευταία δεκαετία, το ελληνικό δημόσιο χρέος παρουσίασε διακυμάνσεις τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ. Το 2015, το χρέος ανερχόταν σε περίπου 315 δις εκατομμύρια ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 179.6% του ΑΕΠ. Μέχρι το 2023, το χρέος αυξήθηκε σε 369 δις εκατομμύρια ευρώ αλλά ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε στο 163.9%.

Αυτή η μείωση του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ΑΕΠ κατά την ίδια περίοδο. Σύμφωνα με προβλέψεις, το ποσοστό του χρέους αναμένεται να συνεχίσει να μειώνεται, φτάνοντας το 157.3% το 2024 και το 152.2% το 2025. **Το ελληνικό κράτος όμως θα παραμείνει με ασφάλεια ένα από τα υπερχρεωμένα στην ΕΕ και διεθνώς.** Σε αυτή τη συνθήκη, ένας νέος γύρος χρέους ανοίγεται μπροστά μας: αυτή τη φορά, μας λένε, «ας χρεωθούμε για να πάρουμε όπλα, ας χρεωθούμε για να διασφαλίσουμε την ειρήνη».

Το χρέος δεν είναι απλώς ένα δημοσιονομικό εργαλείο ή ένας οικονομικός δείκτης που μετρά τις σχέσεις οφειλής ανάμεσα σε κράτη, θεσμούς και πολίτες. **Είναι μια σύγχρονη μορφή πολέμου.** Όχι με βόμβες και όπλα αλλά με επιτροπείες, λιτότητα και εκβιασμούς. Δεν εξοντώνει πληθυσμούς άμεσα, αλλά αργά και βασανιστικά: με περικοπές σε μισθούς, με καταρρεύσεις συστημάτων υγείας,

με πείνα και μαζική ανεργία. Είναι ο μηχανισμός μέσω του οποίου οι ισχυροί του κόσμου εξασφαλίζουν την υπαγωγή ολόκληρων κοινωνιών στην πειθάρχηση, στην εκμετάλλευση, στη σιωπή. Είναι το καύσιμο που κινεί τις μηχανές του πολέμου.

Στο κέντρο κάθε ιμπεριαλιστικής στρατηγικής, πίσω από κάθε στρατιωτική επέμβαση, κάθε εξοπλιστική συμφωνία και κάθε γεωπολιτική μετατόπιση, κρύβεται το ίδιο μοτίβο: **η δημιουργία χρέους ως μηχανισμός ελέγχου**. Οι δανειακές σχέσεις δεν είναι ούτε τεχνικές ούτε ουδέτερες. Είναι πολιτικά κατασκευασμένες. Ο David Graeber το έχει καταδείξει με σαφήνεια: το χρέος είναι ζήτημα ισχύος, βίας και κοινωνικού ελέγχου. Το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα δεν είναι απλώς θεσμοί οικονομικής «βοήθειας» αλλά αρχιτεκτονικά εργαλεία του παγκόσμιου ιμπεριαλισμού, μηχανισμοί που υποχρεώνουν τα κράτη να αποδεχθούν δομικές προσαρμογές, λιτότητα και ξεπούλημα δημόσιου πλούτου, ως προϋποθέσεις για την πρόσβαση σε κεφάλαια. Και συχνά, αυτές οι «προσαρμογές» περιλαμβάνουν και αγορές όπλων, στρατιωτικές βάσεις, συμμετοχή σε πολέμους και γεωπολιτικές συμμαχίες.

Η περίπτωση της Ελλάδας είναι ενδεικτική. Εδώ το χρέος χρησιμοποιήθηκε ως όχημα για να επιβληθεί ένα καθεστώς διαρκούς οικονομικού εκβιασμού, στο όνομα της «διάσωσης». Από το 2010 και έπειτα, η χώρα μετατράπηκε σε πειραματικό εργαστήριο λιτότητας. Το κράτος ξεπούλησε υποδομές, κατακρεούργησε εργασιακά δικαιώματα, κατέρρευσε το σύστημα υγείας. **Και την ίδια στιγμή, αγόραζε όπλα. Πολλά όπλα.** Υποβρύχια που γέρνουν, φρεγάτες, άρματα μάχης, πυραυλικά συστήματα. Η Ελλάδα δεν μπορούσε να πληρώσει για φάρμακα στα νοσοκομεία της αλλά μπορούσε να πληρώσει δισεκατομμύρια για εξοπλισμούς από τη Γερμανία και τη Γαλλία.

Ανάμεσα στο 2010 και το 2018, οι ελληνικές κυβερνήσεις δαπάνησαν περισσότερα από 6 δισεκατομμύρια ευρώ σε στρατιωτικούς εξοπλισμούς. Το ίδιο διάστημα, έκοβαν συντάξεις, έκλειναν νοσοκομεία και άφηναν χιλιάδες ανθρώπους άστεγους. **Οι συμφωνίες για εξοπλισμούς ήταν πολλές φορές ενταγμένες ρητά στις δανειακές συμβάσεις των μνημονίων.** Δηλαδή, οι λεγόμενες «διασώσεις» προϋπέθεταν όχι μόνο αιματηρή λιτότητα αλλά και την αγορά γερμανικών και γαλλικών όπλων, επιδοτώντας έτσι τις πολεμικές βιομηχανίες των δανειστών. Είναι η λογική της αποικιοκρατίας του 21ου αιώνα: θα σε δανείζουμε, για να μας πληρώνεις, για να σε ελέγχουμε.

Στην απέναντι πλευρά αυτής της σχέσης, βρίσκεται η Γερμανία. Η χώρα που επέβαλε την πολιτική της λιτότητας σε ολόκληρη την Ευρώπη, με το πρόσχημα της δημοσιονομικής σταθερότητας, καταργεί πλέον τους δικούς της κανόνες για να χρηματοδοτήσει μια νέα εξοπλιστική έκρηξη. Η κυβέρνηση Σολτς πρώτα αποφάσισε τη δημιουργία ταμείου 100 δισεκατομμυρίων ευρώ για νέους εξοπλισμούς, καταπατώντας τη συνταγματική πρόβλεψη του φρένου χρέους. Η δικαιολογία ήταν ο πόλεμος στην Ουκρανία. **Η πραγματικότητα όμως είναι ότι οι εταιρείες Rheinmetall, Airbus και ThyssenKrupp χτυπούν ρεκόρ κερδών, ενώ οι εργαζόμενοι στη Γερμανία αντιμετωπίζουν άνοδο του κόστους ζωής και περικοπές στις κοινωνικές υπηρεσίες.** Η ίδια η Γερμανία, που στο όνομα της «πειθαρχίας» απαίτησε την οικονομική εξόντωση των λαών της περιφέρειας, σήμερα δανείζεται για να εξοπλίζεται, επιδοτεί τη δική της πολεμική μηχανή, χτίζει νέα

γεωπολιτική επιρροή. **Η υποκρισία είναι ολοκληρωτική: χρέος δεν επιτρέπεται για τις κοινωνικές ανάγκες. Επιτρέπεται μόνο για να εξοπλιστούν τα κράτη.**

Και μέσα σε όλο αυτό, η Αριστερά; Στην Ελλάδα, η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ που εξελέγη με αντιμνημονιακό και αντιπολεμικό πρόσημο, συνέχισε τα μνημόνια και τα εξοπλιστικά προγράμματα. Υπέγραψε τρίτο μνημόνιο, συμφώνησε με τις ΗΠΑ για την ενίσχυση στρατιωτικών βάσεων, αναβάθμισε τα F-16 με κόστος 1,5 δις, προώθησε στρατιωτικές συμφωνίες με το Ισραήλ. Η στροφή της προς έναν ρεαλισμό που ταυτίστηκε με την υποταγή στα συμφέροντα του NATO και των αγορών, εξαφάνισε την πάλη ενάντια στο χρέος από την καθημερινότητα της πολιτικής διαπάλης. Ταυτόχρονα το αντιπολεμικό και ριζοσπαστικό δυναμικό υποχώρησε σημαντικά, τόσο λόγω της εμπειρίας ΣΥΡΙΖΑ, όσο και της αδυναμίας της υπόλοιπης αριστεράς να απαντήσει στο κενό στρατηγικής και κοινωνικής αντιπολίτευσης στην κρατική και καπιταλιστική ανασυγκρότηση.

Πιο πρόσφατα, ανοίγει ξανά η κουβέντα για τη σχέση αριστεράς και πολεμικού χρέους σε όλη την Ευρώπη. Αφορμή ήταν/είναι η πολιτική κυρώσεων που ξεκίνησε μετά την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία αλλά κυρίως μεσά από την ανακοίνωση των προγραμμάτων επανεξοπλισμού των μεγάλων οικονομίων - η είσοδος του πλανήτη σε αυτό που έχει ονομαστεί **πολεμική οικονομία**. Χαρακτηριστικό πρόσφατο παράδειγμα υπήρξε η στάση του Die Linke για τον γερμανικό επανεξοπλισμό όπου συνοψίζεται μία σύγκρουση τάσεων ρήξης και τάσεων ενσωμάτωσης — μία σύγκρουση εσωτερική και κοινωνική. Η κουβέντα αυτή έχει φτάσει στην Ελλάδα δυστυχώς δια της αντανάκλασης: πρώτα η βαριά κριτική του Γ.Βαρουφάκη στο Linke, μετά η υπεράσπιση του Linke από κόσμο που είδε ελπίδα στο τρόπο πολιτικής του παρέμβασης και την εκλογική του επιτυχία. Το ζήτημα όμως είναι αρκετά περίπλοκο για να λυθεί παίρνοντας θέση σε αυτό το δίπολο — αντίθετα το **Linke είναι η υπαρκτή ανάδειξη των αντιφατικών στρατηγικών που υπάρχουν εντός της αριστεράς**. Αναδεικνύει την απόσταση μεταξύ συνθημάτων και ενιαίας πολιτικής γραμμής.

Συγκεκριμένα, ενώ διατηρούσε στο πρόγραμμά του σαφείς θέσεις ενάντια στους εξοπλισμούς και το NATO, η συμμετοχή του σε περιφερειακές κυβερνήσεις το οδήγησε να ψηφίσει στα κρατίδια της Βρέμης και του Μεκλεμβούργου, έμμεσα υπέρ του εξοπλιστικού πακέτου της κυβέρνησης. Η ηγεσία προσπάθησε να το δικαιολογήσει ως «αναγκαίο ελιγμό» αναδεικνύοντας περισσότερο τη στάση του στο Εθνικό Κοινοβούλιο όπου ψήφισε Όχι στους Εξοπλισμούς, αλλά οι φωνές μέσα στο κόμμα — η νεολαία του, ευρωβουλευτές όπως η [Özlem Alev Demirel](#) — **κατήγγειλαν τη στάση των κομματικών ηγεσιών στα συγκεκριμένα τοπικά κρατίδια ως ιστορική ήττα**. Ο μιλιταρισμός δεν μπορεί να πολεμηθεί με ψήφους υπέρ εξοπλισμών — έστω αν και αυτό είναι σε επίπεδο κρατιδίου. **Το να λες «όχι στους πολέμους» αλλά δυνητικά να συναινείς στα λεφτά που τους χρηματοδοτούν, είναι πολιτική σχιζοφρένεια**. Είναι εγκατάλειψη της βασικής αντίληψης ότι ο εχθρός είναι ο ιμπεριαλισμός, είναι το κεφάλαιο, είναι η πολεμική βιομηχανία — και όχι οι λαοί της Ρωσίας ή της Κίνας ή της Μέσης Ανατολής.

Η συνθήκη είναι σαφής: **όσο η Αριστερά (στο συνολό της, πέρα από Linke) αποδέχεται το πλαίσιο χρέους και πολεμικής πειθάρχησης, γίνεται συνένοχος**. Όταν αποδέχεσαι να διαχειριστείς μια

οικονομία που δομείται πάνω στη λιτότητα και τις στρατιωτικές δαπάνες, όταν θεωρείς τις αγορές όπλων «αναγκαίο κακό», όταν δεν συγκρούεσαι ανοιχτά με τον ιμπεριαλισμό αλλά προσπαθείς να τον διαχειριστείς «με ευαισθησία», τότε έχεις ήδη ηττηθεί. Η ιστορική αποστολή της Αριστεράς δεν είναι να εξορθολογίσει τους μηχανισμούς της εξουσίας αλλά να τους διαλύσει.

Χρειαζόμαστε μια άλλη Αριστερά. Μια Αριστερά που να απορρίπτει τη λογική των ισορροπιών, που να λέει ρητά: **καμία συμμετοχή σε κυβερνήσεις που ψηφίζουν εξοπλιστικά πακέτα. Καμία ανοχή σε ηγεσίες που σιωπούν μπροστά στη σφαγή στη Γάζα και μιλούν για «δημοκρατία στο Ισραήλ».** Καμία συμφιλίωση με τον ευρωατλαντικό μιλιταρισμό, με το NATO, με τους εξοπλισμούς, με τα drones, με τις βάσεις. Μια Αριστερά που να στηρίζει την άρνηση πληρωμής του χρέους, που να οργανώνει απεργίες στα εργοστάσια των πολεμικών βιομηχανιών, που να συντονίζει κινήματα αλληλεγγύης με τους λαούς που αντιστέκονται, από την Παλαιστίνη και την Υεμένη μέχρι την Αργεντινή και την Αθήνα.

Αντίσταση, Απειθαρχία, Διεθνισμός

Δεν φτάνει να αποκαλύπτουμε τη σύνδεση χρέους και πόλεμος. Πρέπει να δράσουμε για να τη σπάσουμε. Ο μόνος τρόπος να αποδυναμώσουμε τη μηχανή που παράγει και αναπαράγει μιλιταρισμό, είναι η απειθαρχία. **Η συλλογική, οργανωμένη, ταξική, διεθνιστική απειθαρχία.** Αυτή που αμφισβητεί τον «μονόδρομο» της εξυπηρέτησης του χρέους, που αρνείται να πληρώσει για ταנקς και βόμβες, που μπλοκάρει τα logistics του πολέμου από τα κάτω.

Η ιστορία έχει δείξει ότι οι λαοί μπορούν να αρνηθούν το χρέος και να το μετατρέψουν από εργαλείο καταπίεσης σε εργαλείο ρήξης. Το 2001, η Αργεντινή σταμάτησε μονομερώς τις πληρωμές του χρέους της προς το ΔΝΤ και άλλους δανειστές μετά από χρόνια λιτότητας, εξέγερσης, καταλήψεων και απεργιών. Το "**¡Que se vayan todos!**" δεν ήταν σύνθημα για εναλλαγή διαχειριστών, αλλά για ριζική απονομιμοποίηση του πολιτικού συστήματος και του χρέους ως θεσμού. Στη Ρωσία, το 1998 και ξανά το 2022, η παύση πληρωμών δεν έγινε για προοδευτικούς λόγους, αλλά επιβεβαίωσε το εξής: όταν τα συμφέροντα του κράτους συγκρούονται με αυτά των δανειστών, οι ελίτ δεν διστάζουν να αθετήσουν τις «ιερές» συμφωνίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Γιατί να μην το κάνει και ένας λαός;

Το χρέος δεν είναι ούτε αμετάκλητο, ούτε αναπόφευκτο. Είναι σχέση ισχύος. Και αν δεν μπορεί να αμφισβητηθεί κοινοβουλευτικά —επειδή τα κόμματα αποδέχονται τους περιορισμούς του— τότε πρέπει να αμφισβητηθεί κινηματικά. **Με εκστρατείες δημόσιας καταγγελίας, με συγκεντρώσεις στα υπουργεία και τα δικαστήρια, με συμβολικές αρνήσεις πληρωμής και με απεργίες στους κρίκους της στρατιωτικής αλυσίδας.**

Γιατί δεν είναι μόνο οι κυβερνήσεις που εξοπλίζονται. Είναι και τα εργοστάσια που παράγουν αυτά τα όπλα. Οι εργαζόμενοι στη Rheinmetall, στην Airbus, στη Lockheed Martin, στην INTRACOM, στην EAB, στα ναυπηγεία της Ελευσίνας και του Σκαραμαγκά, δεν είναι απλοί τεχνικοί· **είναι κόμβοι ενός**

συστήματος πολέμου. Όταν ο πόλεμος δεν έρχεται με την κλασική μορφή της επιστράτευσης, έρχεται μέσω της καθημερινής εργασίας για το στρατιωτικό σύμπλεγμα. **Και η μεγαλύτερη δύναμη του αντιπολεμικού κινήματος είναι όταν αυτά τα χέρια σταματήσουν να δουλεύουν.**

Ας φανταστούμε μια απεργία στη Rheinmetall. Τους εργάτες να αρνούνται να παραδώσουν εξαρτήματα για Leopard. Μια συμβολική κατάληψη στα γραφεία της INTRACOM με αίτημα την αποστρατιωτικοποίηση της παραγωγής. Μία επίσκεψη στα εργοστάσια της METLEN στον Βόλο που θα φτιάχνουν τα νέα tanks της VBCI για τον ελληνικό στρατό. Διεθνείς κινητοποιήσεις μπροστά στα λιμάνια του NATO, μπροστά στις βάσεις των ΗΠΑ στη Σούδα, στο Ράμσταϊν, στο Αβιάνο. Ας φανταστούμε μια εκστρατεία που θα λέει: **«Ούτε σφαίρα για το NATO, ούτε ευρώ για τους δανειστές».** Η φαντασία αυτή δεν είναι ουτοπία. Είναι το μόνο ρεαλιστικό εργαλείο απέναντι σε έναν κόσμο που καταρρέει από ταυτόχρονες κρίσεις: ενεργειακή, οικολογική, πολεμική, κοινωνική.

Τα πανεπιστήμια έχουν ήδη αρχίσει να σηκώνουν κεφάλι. Στο Βερολίνο, φοιτητικές ομάδες μπλοκάρουν συμφωνίες πανεπιστημίων με πολεμικές εταιρείες και ερευνητικά προγράμματα στρατιωτικού χαρακτήρα. Στην Ελλάδα, έχουν γίνει αρκετές καταγγελίες για συμμετοχή πανεπιστημίων σε εξοπλιστικά ευρωπαϊκά προγράμματα. Όταν η εκπαίδευση μετατρέπεται σε υποδομή πολέμου, τότε ο ριζοσπαστικός αντιμιλιταρισμός σημαίνει καταλήψεις, διαρροή εγγράφων, σαμποτάζ στις συμβάσεις. **Δεν έχουμε τίποτα να φοβηθούμε από τα «καινοτόμα» ερευνητικά προγράμματα που χρηματοδοτούν το αιματοκύλισμα των λαών.**

Το ίδιο ισχύει και για τα συνδικάτα. **Δεν μπορεί να υπάρξει μάχιμος συνδικαλισμός που να αποδέχεται τα εξοπλιστικά πακέτα ως «μοχλό ανάπτυξης».** Η συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες που συμμετέχουν στη στρατηγική «ανάπτυξης μέσω άμυνας» (sic *πολεμοκαπηλεία*) είναι συνένοχες. Η μόνη ανάπτυξη που μπορεί να σταθεί απέναντι στον μιλιταρισμό είναι αυτή που αφορά τα κοινωνικά αγαθά. **Η πραγματική άμυνα είναι τα νοσοκομεία, τα σχολεία, οι κοινωνικές κατοικίες.** Όχι οι πύραυλοι, όχι τα drones, όχι τα F-35. Η συνδικαλιστική δράση πρέπει να απαιτεί: **καμία νέα σύμβαση για εξοπλισμούς, δημόσιες επενδύσεις αντί για εξοπλιστικά δάνεια, κατάργηση του χρέους για να χρηματοδοτηθεί η ζωή.**

Τα διεθνή κινήματα μπορούν και πρέπει να συντονιστούν. Πάλι στο Βερολίνο, 30 οργανώσεις δημιούργησαν κοινό μέτωπο ενάντια στο πακέτο των 100 δισ. ευρώ για εξοπλισμούς. Στην Παλαιστίνη, οι λαϊκές επιτροπές επιβιώνουν χωρίς Κράτος, χτίζουν κοινωνική αλληλεγγύη, οργανώνονται κάτω από την πιο σκληρή κατοχή. Στη Λατινική Αμερική, νέες κυβερνήσεις —με όλες τις αντιφάσεις τους— αρχίζουν να μιλούν ξανά για διαγραφή χρεών. **Αυτό το διεθνές μωσαϊκό πρέπει να γίνει ρεύμα.** Με κοινά κείμενα, κοινές ημέρες δράσης, κοινές ψηφιακές εκστρατείες. Από την Αθήνα μέχρι την Κοτσαμπάμπα και από το Βερολίνο μέχρι τη Βηρυτό, το μήνυμα πρέπει να είναι ένα: **Ο πόλεμος ξεκινά από τα χρέη και θα σταματήσει όταν σταματήσουμε να τα πληρώνουμε.**

Το να μιλάμε ενάντια στο χρέος δεν είναι τεχνοκρατική απαίτηση. **Είναι ταξική, στρατηγική και διεθνιστική στάση.** Είναι το πρώτο βήμα για να ξεριζώσουμε τον милитарισμό από τη ρίζα του. Και το να μιλάμε ενάντια στον πόλεμο δεν είναι επαναστατική ρητορική, είναι υλική ανάγκη. Γιατί μπροστά στην καταστροφή που έρχεται —με νέες γενοκτονίες, με πυρηνική απειλή, με κλιματική κατάρρευση— δεν έχουμε το περιθώριο της αναμονής.

Ή θα απειθαρχήσουμε συλλογικά, ή θα ζήσουμε χρεωμένοι, στρατιωτικοποιημένοι και ακυρωμένοι. Δεν υπάρχει τρίτος δρόμος.